

NALE VINGES

FACTSHEET - 2014

LEEFTIJDSCONTROLE BIJ GEBRUIK ZONNEBANKEN

ONDER ZOEK

Uitgevoerd door: Nuchter kenniscentrum leeftijdsgrenzen
In opdracht van: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1: Achtergrond en aanleiding	2
Hoofdstuk 2: Onderzoeksmethode.....	4
Selectie.....	4
Geslachtsverdeling en indeling MysteryKids.....	4
Tijden van bezoeken.....	4
Dataverzameling.....	4
Dataregistratie	5
Verslaglegging.....	5
Hoofdstuk 3: Resultaten	6
Totaalresultaten.....	6
Resultaten per type zonnepunt.....	8
Zonnestudio's aangesloten bij SVZ.....	9
Zonnestudio's niet aangesloten bij SVZ	10
Overige zonnepunten	11
Overige resultaten	13
Hoofdstuk 4: Conclusies.....	14
Referentielijst	15
Bijlage 1: Begeleiding en voor- en nazorg.....	16
Auditoren	16
MysteryKids.....	16
Werving en selectie	16
Briefing	16
Begeleiding.....	16
Debriefing.....	17
Ouders.....	17
Bijlage 2: Adviezen en vraagstellingen	18

HOOFDSTUK 1: ACHTERGROND EN AANLEIDING

Zonnebankgebruik is met name voor jongeren schadelijk voor de gezondheid. In een rapport van het Scientific Committee on Consumer Products (SCCP) wordt geconcludeerd dat de risico's op huidkanker hoger lijken te zijn wanneer zonnebanken - of andere apparaten voor cosmetisch zonnebaden door middel van ultraviolette straling - gebruikt worden op jonge leeftijd.¹ Zij stellen dan ook dat zonnebanken niet gebruikt zouden moeten worden door individuen jonger dan 18 jaar. Uit een recenter onderzoek - gebaseerd op 27 afzonderlijke internationale wetenschappelijke studies over huidkanker en zonnebankgebruik - blijkt dat het risico op huidkanker met 20% verhoogt wanneer individuen cosmetisch zonnebaden door middel van ultraviolette straling, dit risico verdubbelt wanneer men ook al cosmetisch bruint vóór het 35ste levensjaar.² Met andere woorden mag gesteld worden dat met name jongeren ingrijpende gezondheidsrisico's lopen wanneer zij gebruik maken van de zonnebank.

De beste methode om jongeren te beschermen voor deze gezondheidsrisico's is door preventief op te treden en zonnebankgebruik voor jongeren onder de 18 jaar te verbieden. Strategieën waarin de jongeren worden ontmoedigd en/of waar ouderlijke toestemming voor zonnebankgebruik vereist is, blijken weinig effectief te zijn.³⁻⁴ Gebaseerd op aanbevelingen van onder andere de World Health Organisation en de European Society of Skin Cancer Prevention, pleiten Boniol, Autier, Boyle en Gandini dan ook voor een restrictie van zonnebankgebruik voor individuen onder de 18 jaar.¹ Oftewel; zonnebankgebruik zou voor jongeren onder de 18 jaar niet mogelijk moeten zijn, door hen simpelweg toegang te ontzeggen tot het gebruik van zonnepunten op locatietypen waar dit mogelijk is.

In Nederland zijn vanaf medio 2007 diverse acties ingezet om bovenstaande doel te bereiken. Ten eerste is de leeftijdsgrens voor het gebruik van zonnebanken bij zonnestudio's en overige zonnepunten - locaties die het zonnen niet als corebusiness hebben, bijvoorbeeld zwembaden, nagelstudio's, fitness centra, enzovoorts - opgenomen in de Europese norm NEN-EN-IEC 60335-27. Beheerders en/of verantwoordelijken moeten in hun instructies voor zonnebankgebruik een statement opnemen waarin zij personen jonger dan 18 jaar bij een bezoek aan één van bovenstaande beschreven locaties weerhouden⁵⁻⁶. Ten tweede is de Nederlandse Voedsel- en Waren autoriteit (NVWA) medio 2007 gestart met het informeren van fabrikanten, importeurs en verhandelaren van zonnebanken. Hierbij gaat het om nieuwe producten en producten die voor gebruik ter beschikking worden gesteld. Aanvullend hierop is de NVWA vanaf medio 2008 gericht gaan controleren en handhaven bij zonnestudio's en overige marktdeelnemers die de regelgeving overtraden. Ten derde is er vanuit de Samenwerking Verantwoord Zonnen (SVZ; branchevereniging zonnestudio's) een campagne gestart onder de eigen leden, waarin men zonnebankgebruik onder de 18 jaar ontmoedigd. Bij de leden zijn leeftijds aanduidingen op de balie zichtbaar en vanuit het SVZ worden mysteryshoppers ingezet om te controleren of jongeren daadwerkelijk weerhouden worden van zonnebankgebruik.

De vraag in hoeverre bovenstaande acties effect hebben op de daadwerkelijke weerhouding van zonnebankgebruik voor jongeren onder de 18 in Nederland blijft echter onbeantwoord. Er zijn aanwijzingen dat personen onder de 18 jaar in Nederland op enige schaal worden toegelaten tot zonnebanken, zoals beschreven in een artikel van Kassa, getiteld 'Jongere kan nog steeds onder de

kankermachine'.⁷ Afgezien van deze aanwijzingen is er weinig bekend. In dit onderzoek wordt dit in kaart gebracht; enerzijds om een status-quo van de huidige situatie in Nederland te geven, anderzijds om te beoordelen of bovenstaande acties effectief zijn gebleken. De eerste onderzoeksvraag luidt:

In hoeverre worden jongeren onder de 18 jaar door medewerkers weerhouden van zonnebankgebruik bij zonnestudio's en overige zonnepunten?

Als aanvulling op bovenstaande onderzoeksvraag zijn de diverse demografieën van de branche meegenomen. Er is onderscheid gemaakt tussen drie locatietypen waar zonnebankgebruik mogelijk is; zonnestudio's aangesloten bij het SVZ, zonnestudio's niet aangesloten bij het SVZ en overige zonnepunten (zwembaden, nagelstudio's, fitness centra, enzovoorts). Hieruit vloeit de tweede onderzoeksvraag voort:

Zijn er verschillen zichtbaar in de mate waarin jongeren onder de 18 jaar worden weerhouden van zonnebankgebruik door zonnestudio's aangesloten bij het SVZ, zonnestudio's niet aangesloten bij het SVZ en overige zonnepunten?

Tenslotte is in dit onderzoek tevens geregistreerd in hoeverre de medewerker de jongeren adviseert. Ook het geven van persoonlijk gebruikadvies, met als doel het verminderen van de kans op huidkanker ten gevolge van Uv-straling voor individuen die hier gevoelig voor zijn, in de vorm van een intakegesprek of aan de hand van een intakeformulier wordt door het SCCP aanbevolen.¹ Deze aanbeveling is door de NWWA overgenomen, evenals de voorheen genoemde leeftijdsgrens en de sterkte van de Uv-straling die zonnebanken mogen genereren⁸. Op basis hiervan is een derde onderzoeksvraag geformuleerd:

In hoeverre en op welke wijze worden de jongeren onder de 18 jaar geïnformeerd en geadviseerd door de medewerker over zonnebankgebruik wanneer zij worden toegelaten?

HOOFDSTUK 2: ONDERZOEKSMETHODE

Om voorgaande onderzoeksvragen te beantwoorden is gekozen voor de mysteryshopping methodiek als onderzoeksmethode. Deze methodiek heeft zich in de afgelopen jaren bewezen als een valide en betrouwbare methode om de naleving van regelgeving omtrent leeftijdsgrenzen te meten. Het legt op getrouwe wijze hiaten bloot die middels andere, meer indirecte meetinstrumenten - denk bijvoorbeeld aan klassieke inspecties - vaak verborgen blijven. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de MysteryKid-teams van Nuchter. Een team bestaat uit een 16 jarige jongere (meisje of jongen) en een volwassen auditor van Nuchter. Zij meten de directe toegankelijkheid van zonnepunten voor jongeren onder de 18 jaar.

SELECTIE

De voor dit onderzoek geselecteerde zonnepunten liggen verspreid over 4 geografische regio's (Noord, Zuid, Oost, West). Deze regio's zijn representatief voor Nederland op basis van verstedelijking en bevatten zowel stedelijk als landelijk gebied. Naar schatting zijn er in totaal 2.950 zonnepunten in Nederland, waarvan 450 professionele zonnestudio's (200 aangesloten bij SVZ en 250 niet aangesloten bij SVZ) en 2.500 zonnepunten bij ondernemers die het zonnen niet als corebusiness hebben. Om in dit onderzoek op de verschillende niveaus representatieve uitspraken te kunnen doen en om bij toekomstige onderzoeken over gemiddelde veranderingen significante verschillen te kunnen meten, zijn in dit onderzoek in totaal 322 zonnepunten gemeten - 87 metingen bij zonnepunten aangesloten bij het SVZ, 93 metingen bij zonnepunten niet aangesloten bij het SVZ en 142 metingen bij overige zonnepunten. De metingen zijn uitgevoerd in week 7, 8 en 9 van 2014.

GESLACHTSVERDELING EN INDELING MYSTERYKIDS

Er is rekening gehouden met de verdeling van het geslacht van de MysteryKids bij het bezoeken van de locaties. De bezoeken zijn uitgevoerd door 40% jongens-MysteryKids en 60% meisjes-MysteryKids, gelijkmatig verdeeld over de diverse typen zonnepunten (percentages door de branche aangegeven). Daarnaast is tevens rekening gehouden met de woonplaats van de MysteryKids. Zij bezoeken alleen locaties die zich meer dan 20 kilometer buiten hun eigen woonplaats bevinden om herkenning onder medewerkers te voorkomen.

TIJDEN VAN BEZOEKEN

De zonnepunten zijn door de MysteryKids bezocht op momenten die zoveel mogelijk een afspiegeling zijn van een werkelijke situatie - door de branche aangegeven tijdstippen dat jongeren in de werkelijkheid zonnestudio's bezoeken. Dit komt voornamelijk neer op donderdagmiddag, vrijdagmiddag en vrijdagavond.

DATAVERZAMELING

De auditoren die deelnemen aan het onderzoek krijgen een vooraf uitgestippelde route met daaraan gekoppeld een MysteryKid en een tijdbestek waarin de aankoop pogingen moeten worden uitgevoerd - achtergrondinformatie over onze auditoren, over de voor- en nazorg en over begeleiding van de MysteryKids is te lezen in bijlage 1. De auditor rijdt de locaties af waar telkens de metingen worden uitgevoerd volgens een vast protocol. De meest relevante onderdelen uit dit protocol worden hieronder beschreven. Het volledige protocol is op aanvraag verkrijgbaar.

In verband met de vergelijkbaarheid van het nalevingsonderzoek wordt door alle MysteryKids dezelfde openingsvraag gesteld aan de medewerker van het zonnepunt: "Kan ik hier onder de zonnebank?". De MysteryKids zijn geïnstrueerd om naar gelang de reactie van de medewerker beleefd en vriendelijk te reageren en zijn of haar instructies op te volgen. Als de MysteryKid een intakeformulier moet invullen, dan vult de MysteryKid deze lijst waarheidsgetrouw in. Hetzelfde geldt voor de leeftijd; als de MysteryKid gevraagd wordt naar zijn of haar leeftijd, wordt de werkelijke leeftijd gegeven. Als de MysteryKid gevraagd wordt om zijn of haar legitimatie, dan wordt een geldig legitimatiebewijs getoond en/of overhandigd. De MysteryKids gaan nooit in discussie met het personeel wanneer de medewerker het verkoopproces wil afbreken. Indien het proces niet wordt afgebroken, gaat de MysteryKid door tot de cabine waar de zonnebank geplaatst is. Aangekomen op dat punt verlaat de MysteryKid de locatie met een smoes. De auditor is tijdens de meting onopvallend aanwezig en houdt de situatie nauwgezet in de gaten. Zodoende zijn de onderzoeksresultaten niet enkel afhankelijk van de observaties van een minderjarige.

De jongeren maken nooit gebruik van de zonnebanken.

DATAREGISTRATIE

Wanneer de auditor en MysteryKid de meting hebben afgerond, registreren zij samen de gegevens. Wanneer de onderzoeksroute is afgerond worden deze gegevens digitaal verwerkt door de auditor. De auditoren beschikken over een speciaal door Nuchter ontwikkelde digitale werkomgeving, waarin alle details van de route van die dag staan weergegeven en waarin de auditor alle benodigde details van de aankoop poging moet registreren. Naast de toelating en de daarbij ingezette interventies, wordt ook de dag en het tijdstip van de poging, de wijze van betaling, de drukte, het geslacht en de leeftijd van de verkoopmedewerker, de aanwezigheid van UV-brillen en de mogelijkheid tot zelfbediening van de zonnebank geregistreerd.

Aanvullend hierop is ook de mate en de wijze van advies geregistreerd. Er is onderscheid gemaakt in vier adviezen en vier vraagstellingen die de medewerker dient aan te voeren bij nieuwe zonnebankgebruikers. Een overzicht van deze adviezen en vraagstellingen, inclusief beschrijvingen, zijn te vinden in bijlage 2.

VERSLAGLEGGING

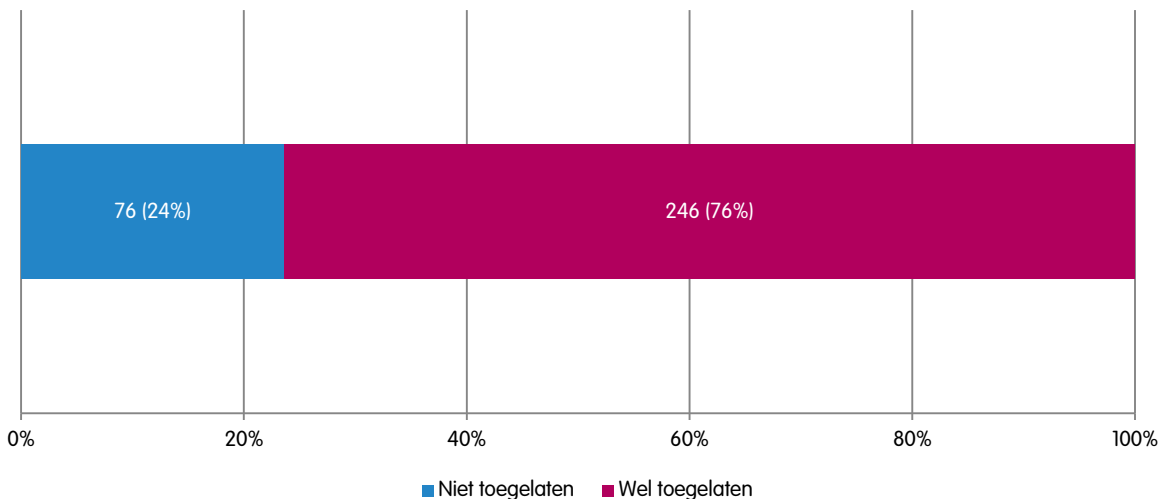
Voor het verwerken en analyseren van de gegevens uit het nalevingsonderzoek wordt gebruik gemaakt van het statistisch programma SPSS. In de analyses worden eerst de algemene resultaten opgevraagd en daarna in de rapportage verder uitgewerkt. Vervolgens worden deze algemene resultaten per type zonnepunt opgesplitst en verder uitgewerkt in de rapportage. Daarnaast worden er aanvullende analyses opgevraagd die meer inzicht geven in mogelijke samenhang tussen variabelen. Alleen de samenhang tussen variabelen die statistisch significant zijn worden vermeld.

HOOFDSTUK 3: RESULTATEN

TOTAALRESULTATEN

In figuur 1 is de totale toelating tot de zonnepunten af te lezen. Te zien is dat de Mysterykids 76 keer (24%) niet zijn toegelaten en 246 keer (76%) wel zijn toegelaten tot de zonnepunten.

Figuur 1: Toelating zonnepunten totaal (N=322)

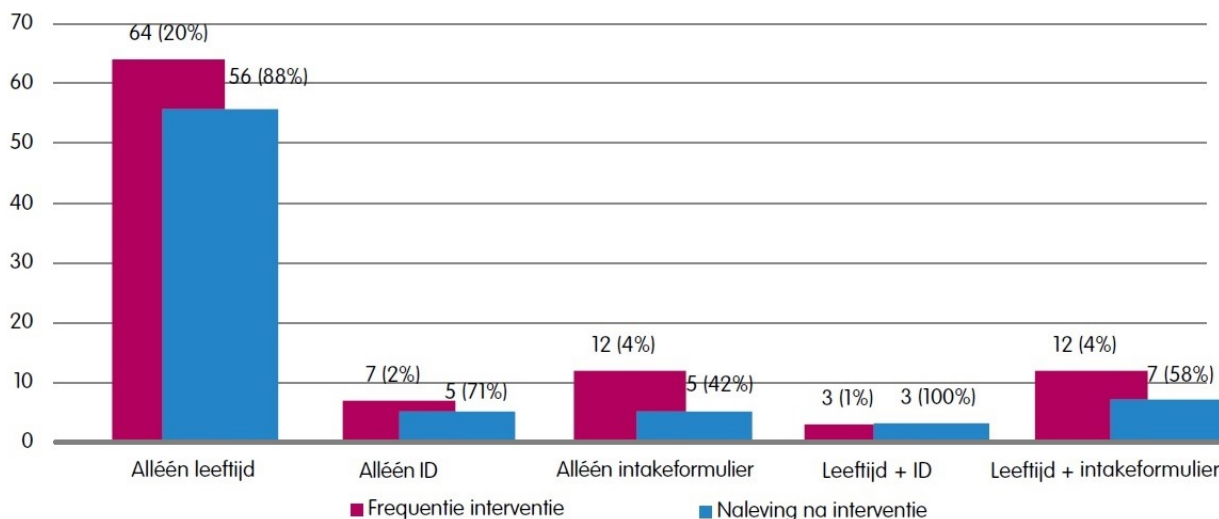

In figuur 2 (volgende pagina) zijn de diverse interventietypen af te lezen die ingezet zijn door de medewerkers, inclusief de naleving van de leeftijdsgrens als gevolg hiervan. De laatste twee categorieën zijn combinaties van interventies die gepleegd zijn - de combinatie ID-vraag en controle intakeformulier zijn niet voorgekomen in dit onderzoek.

Allereerst is te zien dat er 64 keer (20%) enkel om de leeftijd van de jongeren is gevraagd. Op basis van enkel deze interventie, wordt 56 keer (88%) de toegang tot het zonnepunt geweigerd. Verder hebben de MysteryKids 36 keer (11%) een intakeformulier ingevuld. Van deze 11% is de ingevulde leeftijd op het formulier 24 keer (67%) gecontroleerd. Vervolgens wordt de toegang tot het zonnepunt op basis van deze controle 12 keer (50%) geweigerd - de naleving na enkel controle intakeformulier is 42%, in combinatie met leeftijd is de naleving 58%. Bij 224 (69%) metingen is géén interventie gepleegd. In al deze gevallen zijn de MysteryKids toegelaten tot de zonnepunten. Het is opvallend dat de MysteryKids op basis van leeftijdsvraag (in totaal 79 keer - 25%) toch nog 13 keer (16%) worden toegelaten.

Voor de volledigheid is het interventietype 'enkel identificatie gevraagd' en de gecombineerde interventie 'leeftijd en identificatie gevraagd' opgenomen in de figuur. Hier worden verder geen uitspraken over gedaan, aangezien het kleine aantal cases voor deze interventietypen kunnen duiden op toeval - deze uitleg is ook bij overige figuren van toepassing.

Figuur 2: Interventietypen en de naleving als gevolg (N=322)

In figuur 3 (volgende pagina) is enerzijds te zien welke vier adviezen zijn aangevoerd door medewerkers (linkerzijde figuur). Anderzijds zijn vier vragen te zien die gesteld zouden moeten worden bij initieel zonnebankgebruik. Aangezien de MysteryKids nieuw zijn bij een zonnepunt, zouden zij al deze punten moeten doornemen met de medewerker.

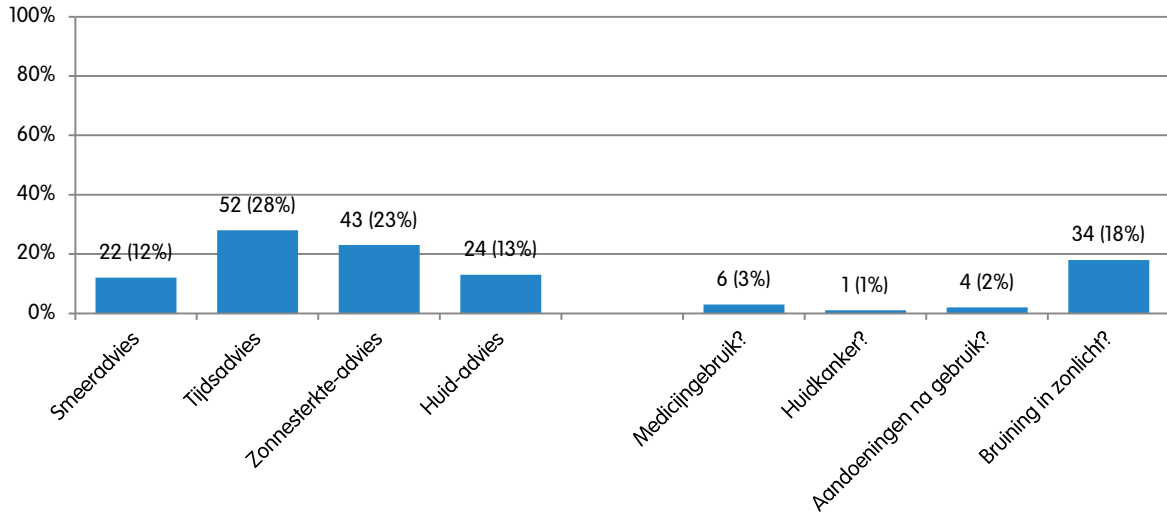
Aanvullend op de 36 keer dat de jongeren een intakeformulier moesten invullen, zijn de MysteryKids tevens 15 keer (42%) mondeling geadviseerd (6% van het totaal aantal toegelaten jongeren). Daarnaast zijn de MysteryKids bij 55 locaties (22% van totaal toegelaten) enkel mondeling geadviseerd, zonder intakeformulier. Kortom; in totaal zijn de jongeren bij 70 metingen (28% van totaal toegelaten) mondeling geadviseerd/geïnformeerd door een medewerker, in de meeste gevallen gericht op meerdere adviezen en/of vragen per meting. In totaal zijn 186 afzonderlijke adviezen/vraagstellingen aangevoerd.

Te zien is dat de medewerkers in de meeste gevallen (52 keer, 28%) advies geven over de tijdsduur van het zonnen bij initieel zonnebankgebruik, in de minste gevallen (22 keer, 12%) geeft men advies over het insmeren met zonnebrandcrème vóór gebruik. Verder wordt er in de meeste gevallen (34 keer, 18%) gevraagd naar het bruinen op natuurlijke wijze in de zon, in de minste gevallen (1 keer) wordt gevraagd of de jongere huidkanker en/of een verleden met huidkanker heeft. Hoewel medewerkers in de minste gevallen informeren naar huidkanker, wordt tevens relatief weinig gevraagd naar medicijngebruik en aandoeningen na gebruik in het verleden.

Van de 70 keer dat men adviezen mondeling aanvoert, komt het 7 keer (10%) voor dat men in één meting zowel smeer-, tijds-, zonnesterkte én huidadvies aanvoert. Het is niet voorgekomen dat men in één meting gevraagd heeft naar zowel medicijngebruik, huidkanker, aandoeningen na gebruik en (natuurlijk) bruinen in zonlicht.

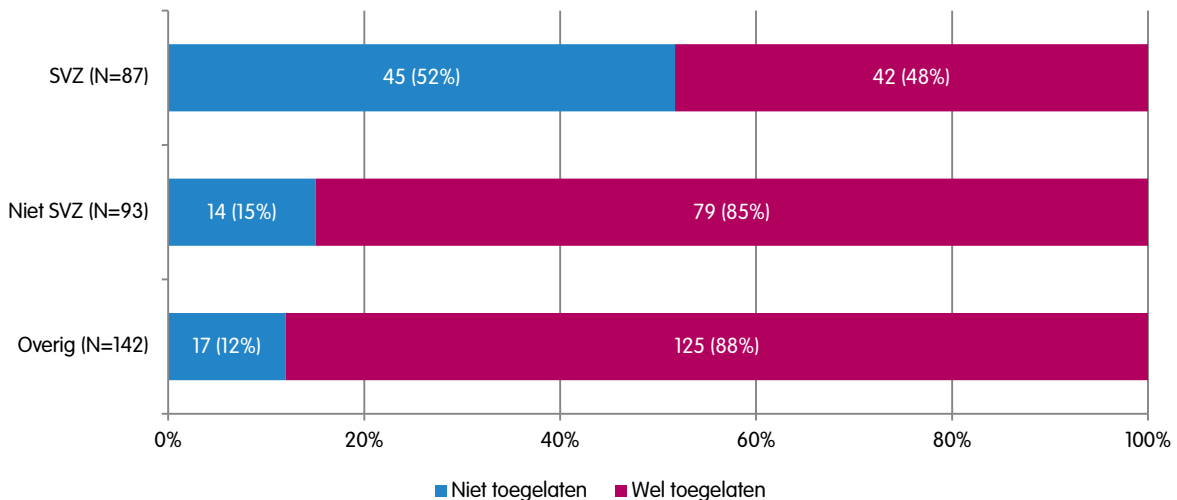
Figuur 3: Adviezen/vraagstellingen (N=186)

RESULTATEN PER TYPE ZONNEPUNT

In figuur 4 is de toelating tot de zonnepunten per locatietype af te lezen. Te zien is dat locaties aangesloten bij het SVZ het beste scoren; de Mysterykids zijn 45 keer (52%) niet toegelaten en 42 keer (48%) wel toegelaten tot de zonnepunten. Bij de zonnestudio's niet aangesloten bij het SVZ zijn de jongeren 14 keer niet toegelaten (15%), bij de overige locaties zijn zij 17 keer niet toegelaten (12%).

Figuur 4: Toelating zonnepunten per locatietype

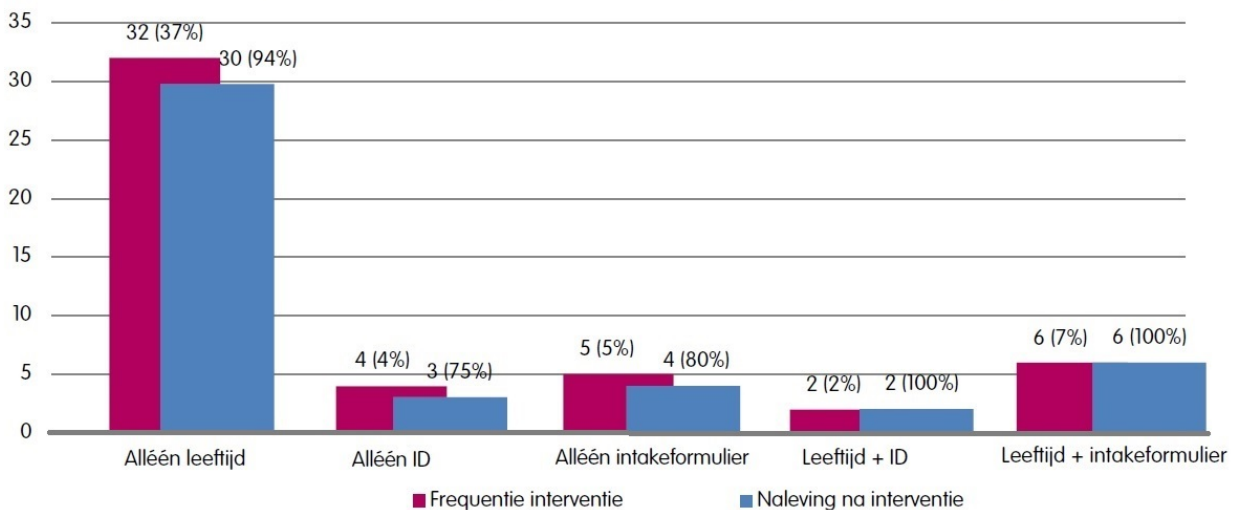

In onderstaand gedeelte wordt per locatietype ingegaan op de gepleegde interventies en de mate en wijze waarop advies gegeven is door de medewerkers. Ook zullen waarnemingen gericht op de wijze van betaling, de aan- of afwezigheid van UV-brillen en de mogelijkheid tot zelfbediening van de zonnebank beschreven worden per locatietype.

ZONNESTUDIO'S AANGESLOTEN BIJ SVZ

In figuur 5 zijn de diverse interventietypen af te lezen, inclusief de naleving van de leeftijdsgrens als gevolg hiervan voor zonnestudio's aangesloten bij het SVZ. Allereerst is te zien dat er 32 keer (37%) enkel om de leeftijd van de jongeren is gevraagd. Op basis van enkel deze interventie, wordt 30 keer (94%) de toegang tot het zonnepunt geweigerd. Verder hebben de MysteryKids bij de SVZ studio's 17 keer (20%) een intakeformulier ingevuld. Van deze 17 keer is de ingevulde leeftijd op het formulier 11 keer (65%) gecontroleerd. Vervolgens wordt de toegang tot het zonnepunt op basis van deze controle 10 keer (91%) geweigerd. Bij 38 (44%) metingen is géén interventie gepleegd, in al deze gevallen zijn de MysteryKids toegelaten tot de zonnepunten.

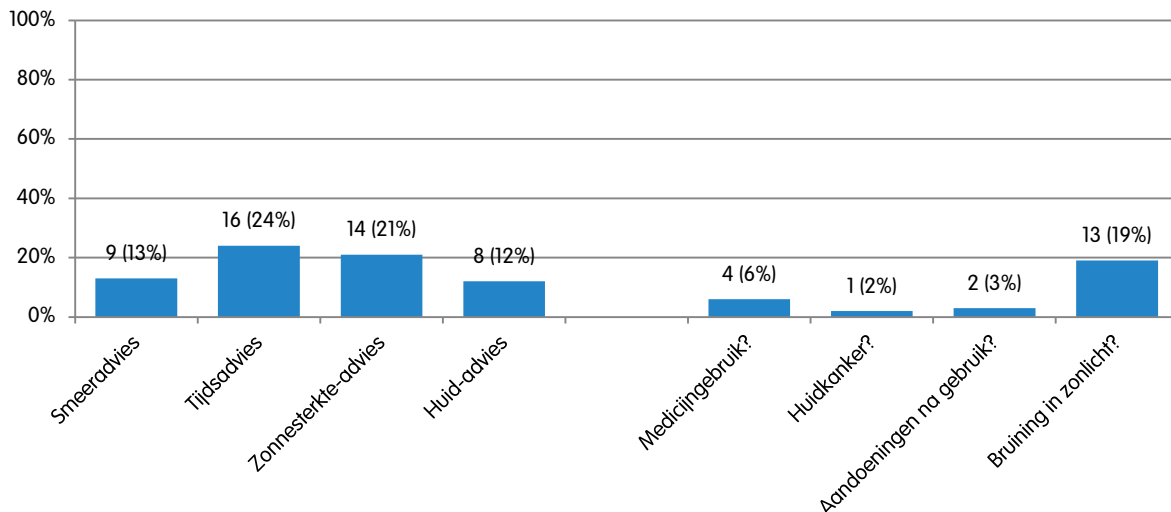
Figuur 5: Interventietypen en de naleving als gevolg - SVZ (N=87)

In figuur 6 (volgende pagina) zijn de vier adviezen en de vier vraagstellingen te zien toegespitst op de studio's aangesloten bij het SVZ. Aanvullend aan de 17 keren dat de jongeren een intakeformulier moesten invullen, zijn de MysteryKids tevens 5 keer (29%) mondeling geadviseerd (12% van het totale aantal toegelaten jongeren bij SVZ studio's). Daarnaast zijn de MysteryKids bij 17 locaties (40% van totaal toegelaten) enkel mondeling geadviseerd, zonder intakeformulier. Kortom; in totaal zijn de jongeren bij 22 metingen (52% van totaal toegelaten) mondeling geadviseerd/geïnformeerd door een SVZ-medewerker, in de meeste gevallen gericht op meerdere adviezen en/of vragen per meting. In totaal zijn 67 afzonderlijke adviezen/vraagstellingen aangevoerd.

Te zien is dat de medewerkers in de meeste gevallen (16 keer, 24%) advies geven over de tijdsduur van het zonnen bij initieel zonnepuntgebruik. Verder wordt er in de meeste gevallen (13 keer, 19%) gevraagd naar het bruinen op natuurlijke wijze in de zon.

Figuur 6: Adviezen/vraagstellingen - SVZ (N=67)

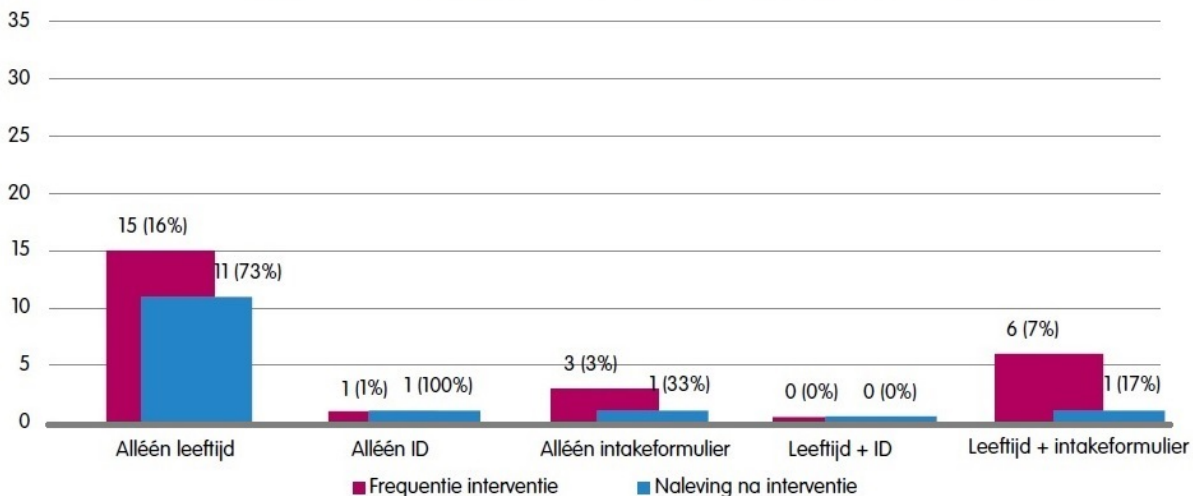

Er zijn tevens waarnemingen verricht. Van de 42 keer dat de MysteryKids zijn toegelaten bij de SVZ locaties, is 41 keer de betalingswijze geregistreerd. Eén jongere heeft zijn of haar betaling afgerond door muntjes te kopen aan een automaat, de resterende 40 keer is er bij de medewerker zelf pin en/of contant afgerekend. Verder heeft men bij 31 locaties UV-brillen waargenomen en was het voor de jongeren 35 keer mogelijk om de zonnebank zelf in/bij te stellen.

ZONNESTUDIO'S NIET AANGESLOTEN BIJ SVZ

In figuur 7 zijn de diverse interventietypen gegeven, inclusief de naleving als gevolg hiervan, voor zonnestudio's niet aangesloten bij het SVZ. Allereerst is er 15 keer (16%) enkel om de leeftijd van de jongeren gevraagd. Op basis van enkel deze interventie wordt 11 keer (73%) de toegang tot het zonnepunt geweigerd. Verder hebben de MysteryKids bij de niet-SVZ studio's 14 keer (15% van het totaal) een intakeformulier ingevuld. Van deze 14 keer is de ingevulde leeftijd op het formulier 9 keer (64%) gecontroleerd. Vervolgens wordt de toegang tot het zonnepunt op basis van deze controle 2 keer (22%) geweigerd. Bij 68 (73%) metingen is géén interventie gepleegd, in al deze gevallen zijn de MysteryKids toegelaten.

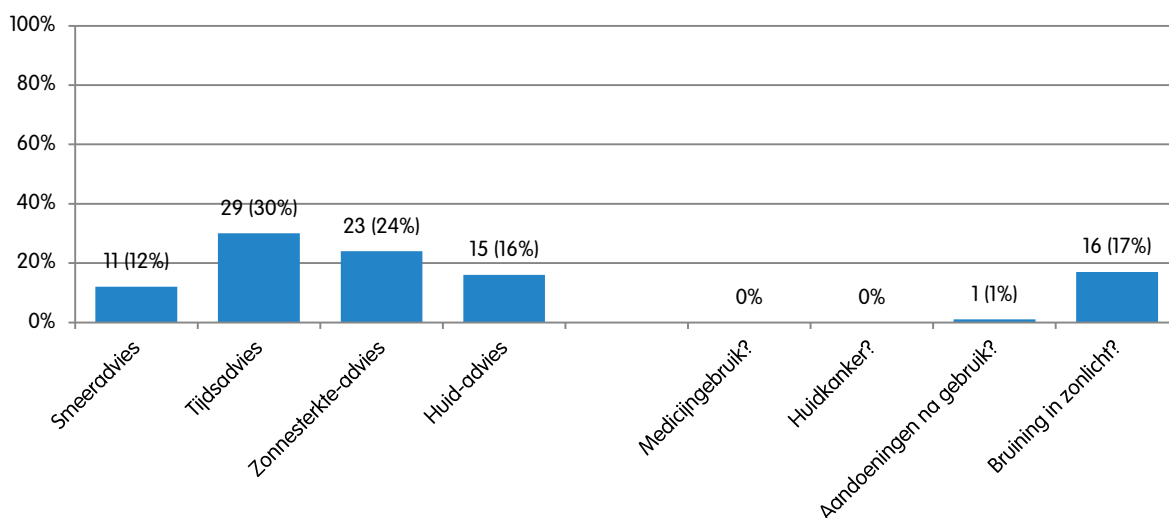
Figuur 7: Interventietypen en de naleving als gevolg - niet-SVZ (N=93)

In figuur 8 zijn de vier adviezen en de vier vraagstellingen te zien toegespitst op de studio's niet aangesloten bij het SVZ. Aanvullend aan de 14 keer dat de jongeren een intakeformulier moesten invullen, zijn de MysteryKids tevens 7 keer (50%) mondeling geadviseerd (9% van het totaal aantal toegelaten jongeren voor niet-SVZ studio's). Daarnaast zijn de MysteryKids bij 29 studio's (37% van totaal toegelaten) enkel mondeling geadviseerd, zonder intakeformulier. Kortom; in totaal zijn de jongeren bij 36 metingen (46% van totaal toegelaten) mondeling geadviseerd/geïnformeerd, in de meeste gevallen gericht op meerdere adviezen en/of vragen per meting. In totaal zijn 95 afzonderlijke adviezen/vraagstellingen aangevoerd.

Te zien is dat de medewerkers in de meeste gevallen (29 keer, 30%) advies geven over de tijdsduur van het zonnen bij initieel zonnebankgebruik. Verder wordt er in de meeste gevallen (16 keer, 17%) gevraagd naar het bruinen op natuurlijke wijze in de zon.

Figuur 8: Adviezen/vraagstellingen - Niet SVZ (N=95)

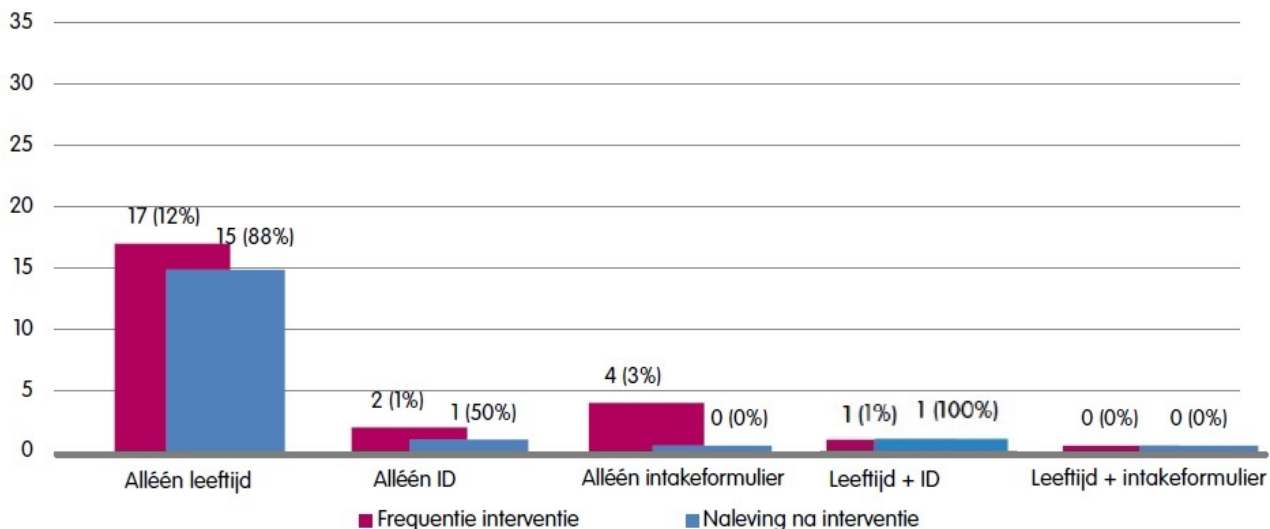

Wat waarnemingen betreft; van de 79 keer dat de MysteryKids zijn toegelaten bij de niet-SVZ studio's, is 7 keer de betaling afgerond door muntjes te kopen (4 keer aan een automaat, 3 keer bij een medewerker). De resterende 72 keer is er bij de medewerker zelf pin en/of contant afgerekend. Verder heeft men bij 38 locaties UV-brillen waargenomen en was het voor de jongeren 64 keer mogelijk om de zonnebank zelf in/bij te stellen.

OVERIGE ZONNEPUNTEN

In figuur 9 (volgende pagina) is allereerst te zien dat er 17 keer (12%) enkel om de leeftijd van de jongeren wordt gevraagd. Op basis van deze interventie wordt 15 keer (88%) de toegang geweigerd. Verder hebben de MysteryKids bij de overige zonnepunten 5 keer (4% van het totaal) een intakeformulier ingevuld. Van deze 5 keer is de ingevulde leeftijd op het formulier 4 keer (80%) gecontroleerd. Op basis van deze controle worden géén jongeren geweigerd. Bij 119 (84%) metingen is géén interventie gepleegd, in al deze gevallen zijn de MysteryKids toegelaten.

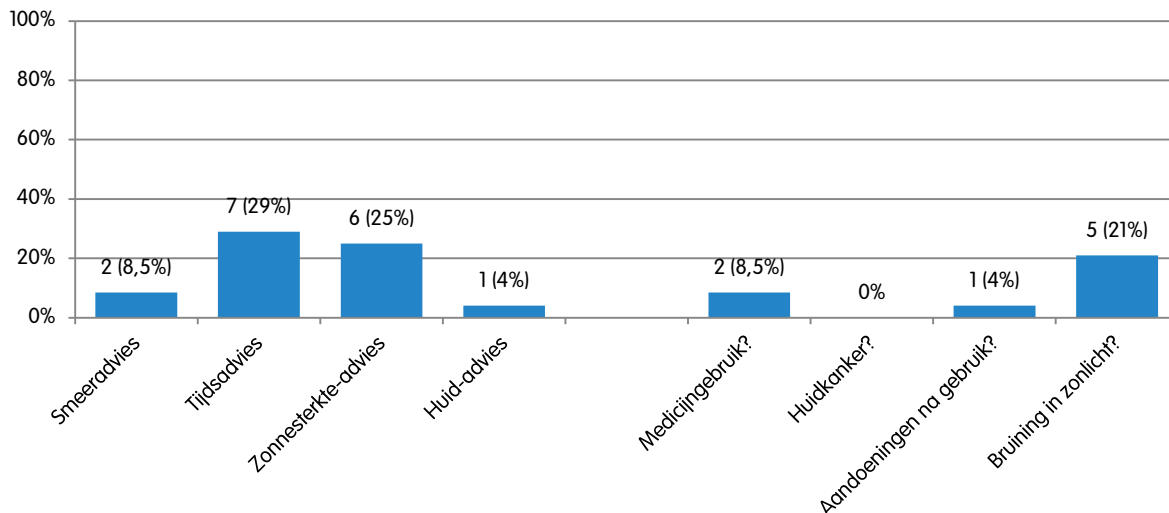
Figuur 9: Interventietypen en de naleving als gevolg - Overige locaties (N=142)

In figuur 10 zijn de vier adviezen en de vier vraagstellingen te zien toegespitst op de overige zonnepunten. Aanvullend op de 5 keer dat de jongeren een intakeformulier moesten invullen, zijn de MysteryKids tevens 3 keer (60%) mondeling geadviseerd (2% van het totaal aantal toegelaten jongeren bij de overige zonnepunten). Daarnaast zijn de MysteryKids bij 9 zonnepunten (7% van totaal toegelaten) enkel mondeling geadviseerd, zonder intakeformulier. Kortom; in totaal zijn de jongeren bij 12 metingen (10% van totaal toegelaten) mondeling geadviseerd/geïnformeerd. In de meeste gevallen was dit gericht op meerdere adviezen en/of vragen per meting. In totaal zijn 24 afzonderlijke adviezen/vraagstellingen aangevoerd.

Te zien is dat de medewerkers in de meeste gevallen (7 keer, 29%) advies geven over de tijdsduur van het zonnen bij initieel zonnepanengebruik, in de meeste gevallen (5 keer, 21%) wordt er gevraagd naar het bruinen op natuurlijke wijze in de zon.

Figuur 10: Adviezen/vraagstellingen - Overige locaties (N=24)

Wat waarnemingen betreft bij de overige zonnepunten; van de 125 keer dat de MysteryKids zijn toegelaten is de betalingswijze 124 keer geregistreerd. De betaling is 25 keer afgerond door de aanschaf van muntjes (7 keer aan een automaat, 18 keer bij een medewerker), de resterende 97 keer is er pin en/of contant afgerekend (8 keer aan een automaat, 89 keer bij een medewerker). Verder heeft men van de 125 keer toelating bij 36 zonnepunten de aanwezigheid van UV-brillen waargenomen. Tenslotte heeft men van de 125 keer toelating bij 100 zonnepunten geregistreerd dat het mogelijk was om de zonnebank zelf in/bij te stellen.

OVERIGE RESULTATEN

Om meer inzicht te krijgen in hoeverre bepaalde variabelen met elkaar samenhangen, zijn aanvullende analyses uitgevoerd. De onafhankelijke variabelen in deze analyses zijn; *geslacht* (geslacht van de MysteryKid én de medewerker), *leeftijd* (de door de MysteryKids geschatte leeftijd van de medewerker - jonger dan 40 jaar of ouder dan 40 jaar) en de *bevolkingsdichtheids categorie* (meer landelijk gebied (cat. 4+5) en meer stedelijk gebied (cat. 1+2+3)). Ook is er gekeken of er in een *combinatie van geslachten* van de medewerkers en MysteryKids samenhang bestaat. Er is onderscheid gemaakt in 'wel gelijk aan elkaar' (meisje bij vrouw en jongen bij man) en 'niet gelijk aan elkaar' (meisje bij man en jongen bij vrouw). De afhankelijke variabelen zijn; *toelating* en *interventie*. Interventie is een verzamelvariabele; alle afzonderlijke interventietypen zijn opgeteld en als zodanig meegenomen in de analyse (het aantal cases van de afzonderlijke interventietypen zijn te gering). Om te toetsen in hoeverre deze variabelen samenhang vertonen, zijn er kruistabellen opgevraagd met bijbehorende Chi Square. We bespreken enkel de samenhang tussen variabelen die statistisch significant zijn.

Allereerst blijkt dat het geslacht van de medewerker significant van invloed is op de toelating (X^2 4,6348; $p < .05$). Verhoudingsgewijs weigeren vrouwelijke medewerksters in vergelijking met de mannelijke medewerkers de MysteryKids vaker de toegang tot zonnepunten. Ook blijkt dat het geslacht van de medewerker significant van invloed is op het plegen van een interventie (X^2 8,8403; $p < .05$). Verhoudingsgewijs gaan de vrouwelijke medewerksters in vergelijking met de mannelijke medewerkers tevens vaker over tot het plegen van een interventie.

Tenslotte blijkt dat de leeftijd van de medewerker significant van invloed is op de toelating (X^2 5,5198; $p < .05$). Verhoudingsgewijs weigeren de medewerkers geschat op jonger dan 40 jaar de MysteryKids vaker de toegang tot de zonnepunten dan medewerkers geschat op ouder dan 40 jaar. Ook blijkt dat de leeftijd van de medewerker significant van invloed is op het plegen van een interventie (X^2 7,4622; $p < .05$). Verhoudingsgewijs gaan de medewerkers geschat op jonger dan 40 tevens vaker over tot het plegen van een interventie dan de medewerkers geschat op ouder dan 40 jaar.

De overige getoetste variabelen in deze aanvullende analyses zijn niet significant van invloed op de toelating en/of de interventie.

HOOFDSTUK 4: CONCLUSIES

De eerste conclusie die uit dit onderzoek getrokken mag worden is dat slechts een kwart van de jongeren onder de 18 weerhouden wordt van zonnebankgebruik bij zonnestudio's en overige zonnepunten. Met andere woorden wordt er in driekwart van de gevallen niet preventief opgetreden - in 69% van de gevallen wordt niet eens een interventie gepleegd - en wordt de meerderheid van de jongeren niet beschermd tegen de gezondheidsrisico's die zij lopen bij zonnebankgebruik op te jonge leeftijd.

De tweede conclusie die uit dit onderzoek getrokken mag worden wanneer we inzoomen op de demografieën uit de branche, is dat de weerhoudingspercentages voor SVZ-studio's, niet SVZ-studio's en overige zonnepunten sterk verschillen. Bij de SVZ-studio's wordt ruim de helft van de jongeren weerhouden van zonnebankgebruik. Bij de niet SVZ-studio's en de overige zonnepunten ligt het weerhoudingspercentage onder de 15%. Bij deze laatste locatietypen wordt dan ook in 73% en 84% van de gevallen géén interventie gepleegd; bij de SVZ-studio's ligt dit percentage op 44%. Het zijn de SVZ-studio's waar in vergelijking met de overige locatietypen in de meeste gevallen actie wordt ondernomen en waar jongeren in de meeste gevallen worden weerhouden van zonnebankgebruik.

De derde en tevens laatste conclusie die getrokken mag worden is dat de jongeren te weinig worden geadviseerd/geïnformeerd bij initieel zonnebankgebruik. In totaal worden in 91 gevallen (28% van het totaal) de jongeren geadviseerd/geïnformeerd over zonnebankgebruik door middel van een intakeformulier en/of mondeling advies. Bovendien zijn de adviezen/vraagstellingen die mondeling aangevoerd worden door medewerkers niet toereikend genoeg; het is niet voorgekomen dat in één meting alle adviezen/vraagstellingen zijn doorlopen.

We mogen uit bovenstaande conclusies enerzijds opmaken dat er nog veel ruimte is voor verbetering. Dit baseren we op het beperkte totaalpercentage aan jongeren die worden weerhouden van zonnebankgebruik, de beperkte mate waarin interventies worden gepleegd én het grote aantal aan zonnepunten waar de toegelaten jongeren niet worden geadviseerd/geïnformeerd. Anderzijds mag gesteld worden dat met dit onderzoek een stap in de goede richting wordt gezet. Dit onderzoek geeft een nauwkeurige en betrouwbare status-quo van de naleving van de leeftijdsgrens en op basis hiervan kan gericht actie ondernomen worden. Mogelijk kan er lering getrokken worden uit de activiteiten die bij de SVZ-studio's ingezet zijn door de brancheorganisatie. De cijfers van de SVZ-studio's tonen ons dat activiteiten rondom leeftijdsgrenzen effectief zijn. Wanneer deze activiteiten - mogelijk in geïntensiveerde vorm - ook worden ingezet bij zonnepunten die buiten het SVZ vallen, zijn verbeteringen mogelijk en zijn de jongeren effectief te beschermen voor de gezondheidsrisico's van zonnebankgebruik op te jonge leeftijd.

REFERENTIELIJST

1. Scientific Committee on Consumer Products. Opinion on biological effects of ultraviolet radiation relevant to health with particular reference to sunbeds for cosmetic purposes. 2006: 30. Available from: http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/opinions_layman/en/sunbeds/about-sunbeds.htm. Accessed 2014, April 5th.
2. Boniol M, Autier P, Boyle P, & Gandini S. Cutaneous melanoma attributable to sunbed use: Systematic review and meta-analysis. *BMJ* 2012;345:1-12. doi: 10.1136/bmj.e4757
3. Schneider S, Kramer H. Who uses sunbeds? A systematic literature review of risk groups in developed countries. *J Eur Acad Dermatol* 2010;24:639-648. doi: 10.1111/j.1468-3083.2009.03509.x.
4. Mayer JA, Woodruff SI, Slymen DJ, Sallis JF, Forster JL, Clapp EJ, Gilmer T. (2011). Adolescents' Use of Indoor Tanning: A Large-Scale Evaluation of Psychosocial, Environmental, and Policy-Level Correlates. *Am J Public Health* 2011;101:930-938. doi: 10.2105/AJPH.2010.300079.
5. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Zonnebanken - wetgeving. 2014. Available from: <https://www.vwa.nl/onderwerpen/consumentenartikelen/dossier/zonnebanken/wetgeving>. Accessed 2014, April 5th.
6. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Zonnebanken - normen. 2014. Available from: <https://www.vwa.nl/onderwerpen/consumentenartikelen/dossier/zonnebanken/normen>. Accessed 2014, April 5th.
7. Geleijnse A. Jongere kan nog steeds onder de 'kankermachine'. *Kassa* 2014. Available from: <http://kassa.vara.nl/tijdschrift/artikel/nieuws/zonestudios-sjoemelen-met-leefijdsgrens/>. Accessed 2014, April 5th.
8. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Zonnebanken - wat moeten ondernemers doen? 2014. Available from: <https://www.vwa.nl/onderwerpen/consumentenartikelen/dossier/zonnebanken/wat-moeten-ondernemers-doen>. Accessed 2014, April 5th.

BIJLAGE 1: BEGELEIDING EN VOOR- EN NAZORG

AUDITOREN

De auditoren van Nuchter zijn geselecteerd op hun achtergrond en deskundigheid. Het auditorenteam bestaat uit een mix van oud VWA-controleurs, politie, leerkrachten, jongerenwerkers en verslavingsdeskundigen. Alle auditoren beschikken over een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG), een APK-gekeurde auto en de benodigde verzekeringen om op pad te gaan met de MysteryKids. Het auditorenteam wordt regelmatig bijgeschoold en wisselt regelmatig ervaringen uit in door Nuchter georganiseerde intervisiebijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten wordt het onderzoeksprotocol doorgenomen. Alle auditoren ontvangen dit protocol als naslagwerk tijdens de uitvoering van het onderzoek.

MYSTERYKIDS

Het is van groot belang dat de MysteryKids intensief worden begeleid voor, tijdens en na het uitvoeren van het onderzoek. In deze bijlage beschrijven we de complete procedure, waarmee we willen voorkomen dat de MysteryKids nadelige effecten ondervinden van hun handelen.

WERVING EN SELECTIE

Jongeren die deel willen nemen in de pool van MysteryKids dienen een aanvraagformulier in te vullen waarop ze de volgende zaken dienen in te vullen; naam, geboortedatum, lengte, adresgegevens en telefoonnummer bij calamiteiten. Daarnaast dienen de jongeren ook de school waar ze naar toegaan op te geven en dienen zij een recente (pas)foto toe te voegen bij het aanvraagformulier. Nuchter beschikt over een beoordelingscommissie die op basis van de informatie van de aanvraagformulieren jongeren selecteert die er uitzien als een typische jongere van 15- en 16 jaar.

BRIEFING

Indien de jongere wordt geselecteerd, ontvangt hij of zij op het huisadres een welkomstpakket van Nuchter. Dit pakket bestaat uit een brochure waarin wordt uitgelegd wat Nuchter precies doet en hoe de werkzaamheden die de jongere voor Nuchter gaat doen eruit zien. Het welkomstpakket bevat daarnaast ook informatie voor de ouders. Voorafgaand aan het onderzoek wordt een bijeenkomst georganiseerd waarbij de MysteryKids kennismaken met hun volwassen begeleiders, de auditoren en met elkaar. Daarnaast is de bijeenkomst bedoeld om de MysteryKids te introduceren met het werk, maar ook om ze voor te bereiden op de aard van hun werkzaamheden. Een preventiewerker zal in een interactieve discussie in gesprek gaan met de MysteryKids over de wet en de risico's van het zelf gebruiken van zonnebanken op jonge leeftijd.

BEGELEIDING

De MysteryKids worden door onze auditoren begeleid tijdens hun werk. De auditoren halen de MysteryKids op en brengen de jongeren naar de diverse locaties. De auditor is onopvallend aanwezig en houdt vanuit een strategische positie de aankoopgating in de gaten. Na het onderzoek worden de MysteryKids door de auditoren naar huis gebracht.

DEBRIEFING

Na afloop van het onderzoek komen alle *MysteryKids* wederom bij elkaar voor een debriefingsbijeenkomst. In deze bijeenkomst worden de resultaten van het onderzoek besproken en krijgen de *MysteryKids* de kans om ervaringen die ze hebben opgedaan met elkaar te delen. Onder begeleiding van een preventiewerker kunnen alle ervaringen in het juiste perspectief worden geplaatst. De jongeren zien mogelijk in de praktijk hoe eenvoudig het is om zonnebanken te gebruiken bij diverse typen locaties. Door nu de risico's van zonnebanken voor jongeren uit de briefing terug te halen en deze in het licht te plaatsen van deze mogelijk eenvoudige toegankelijkheid, wordt discussie gecreëerd. In deze discussie wordt het belang van leeftijdsgrenzen én het belang van het werk van de jongeren onderstreept. Enerzijds wordt aangevoerd waarom leeftijdsgrenzen bestaan en waarom het belangrijk is dat deze nageleefd worden. Anderzijds wordt aangevoerd dat de werkzaamheden van de jongeren op indirecte wijze een belangrijke schakel zijn in het verhelpen van deze problematiek.

De *MysteryKids* staan dagelijks met elkaar en met de medewerkers van Nuchter in contact via het speciaal ingerichte social media kanaal van Nuchter. Dit kanaal fungeert als monitor en als discussiekanaal waar de *MysteryKids* tevens hun ervaringen kunnen delen.

ouders

Ouders hebben binnen het werk van Nuchter een belangrijke rol. Ze zijn als opvoeders belangrijk in het begeleiden van hun eigen kinderen in het werk. In het welkomstpakket dat de jongere ontvangt zit dan ook een toestemmingsformulier. Dit formulier geeft inzicht in de werkzaamheden van hun kind. Ouders geven zo hun expliciete toestemming voor de werkzaamheden die hun kind voor Nuchter gaat uitvoeren. Indien er in het project in de avonduren wordt gewerkt, dienen ouders hiervoor een extra toestemmingsformulier in te vullen.

Ouders treffen in het welkomstpakket ook een ouderbrochure. Deze brochure gaat in op de risico's van zonnebanken voor jongeren en waarom het belangrijk is om strikte regels in de maatschappij te stellen voor de toelating van jongeren tot zonnebanken. Hierbij wordt expliciet de link gelegd tussen de grenzen die buitenshuis gelden en de grenzen die ouders zelf in hun eigen opvoeding stellen aan het gebruik van zonnebanken.

Voorafgaand aan de werkdag worden de *MysteryKids* van huis opgehaald door de auditor, waarbij deze een keukentafelgesprek met de ouders heeft over diverse aspecten van het uit te voeren werk. Ook bij thuiskomst gaat de auditor in gesprek met de ouders van de *MysteryKids*. In dit gesprek wordt onder andere ingegaan op het aantal malen dat de *MysteryKids* zijn toegelaten tot zonnepunten die dag en hoe zij dit hebben ervaren.

BIJLAGE 2: ADVIEZEN EN VRAAGSTELLINGEN

Adviezen:

- ✓ *Smeeradvies*; heeft de medewerker advies gegeven over het insmeren met zonnebrandcrème vóór gebruik?
- ✓ *Tijdsadvies*; heeft de medewerker advies gegeven over de tijdsduur van het zonnen onder de zonnebank?
- ✓ *Zonnesterkte-advies*; heeft de medewerker advies gegeven over de zonnesterkte die ingesteld/gehanteerd mag worden?
- ✓ *Huid-advies*; heeft de medewerker advies gegeven over gevoeligheid voor (kunstmatige) zonnestraling bij verschillende huidtypen?

Vraagstellingen:

- ✓ *Medicijnen*; is bij de MysteryKid geïnformeerd naar medicijngebruik die de gevoeligheid van Uv-straling vergroten?
- ✓ *Huidkanker*; is bij de MysteryKid geïnformeerd of hij/zij huidkanker heeft en/of een verleden heeft met huidkanker?
- ✓ *Aandoening na gebruik in verleden*; is bij de MysteryKid geïnformeerd of hij/zij aandoeningen (jeuk/schilfering) heeft ervaren bij zonnebankgebruik in het verleden?
- ✓ *Bruining in normaal zonlicht*; is bij de MysteryKid geïnformeerd of hij/zij op natuurlijke wijze door de zon bruint?

Nuchter

Jonkerbosplein 52

6534 AB Nijmegen